

Opposisjonen vil ta grep mot dagligvarekjedene

Utbytte: Venstresiden på Stortinget lover å ta grep for å begrense dagligvarekjedenes makt og utbytte på matvarer. (Foto: Anders Sandbu)

Sp, Ap, SV, Rødt og MDG vil øke bondens inntekt. Partiene er enige om å ta grep for å svekke dagligvarekjedenes makt og inntjening.

BONDEINNTÉKT

Tekst: Stian Eide

I de siste utgavene av Bondebladet har vi skrevet om hva det vil koste å innfri kravene fra Bondeopprøret. Mens de borgerlige politikerne er splittet i synet på opprørernes krav, er Ap, Sp, SV, Rødt og MDG alle positive. Flere av parti-

ene lover tøffe tak mot dagligvarekjedene, for å sikre bonden en større del av prisen vi betaler for maten.

Arbeiderpartiet

Nils Kristen Sandtrøen er landbrukspolitisk talsperson i Arbeiderpartiet. Han svarer slik på hva han mener om kostnaden ved å innfri kravene fra Bondeopprøret.

– Vi har forpliktet oss til partiprogrammet og inntektsmålet som vi står bak i jordbruksmeldinga fra 2017. Der ligger vår politikk som vi går til valg på, sier Sandtrøen.

– *Der står det at inntektsgapet skal tettes, gitt at det er god markedsbalanse. Nytt siden den gang er jobben som skal gjøres med tallgrunnlaget som ligger til grunn for dette.*

– Det har vi på rødgrønn side full enighet om. Alle de punktene som skal utarbeides der, for å få en forbedring og avklaring av tallgrunnlaget. Det innebærer blant annet om man skal gå over fra å

Opprørskrav

■ Bondeopprøret krever at bondens inntekt skal opp til gjennomsnittsinntekten i Norge.

De mener også at grunnlagstallene til jordbruksoppkjøret må endres, slik at leie av jord og melkevotesees som en utgift og vederlag til arbeid og kapital skal skilles. Det er vederlag til arbeid som skal opp på nivå med gjennomsnittslønna i Norge.

■ Å innfri kravene vil koste ca. 12 mrd. kroner.

■ Vi har fått hjelp av Klaus Mittenzwei i Rurals og Christian Anton Smedshaug i Agri Analyse til å gjøre et anslag på hva det vil koste å innfri kravene.

■ Vi har lagt fram anslaget for politikere fra Sp, Ap, Sv, Rødt og MDG og spurt hva de tenker om kravene og om partiet deres vil forplikte seg til å innfri dem.

måle inntektsutvikling til inntektsnivå.

– Vi mener det blir en kombinasjon av midler over statsbudsjettet og muligheter for næringa til å hente ut markedsinntekter.

– Når det gjelder markedsinntekter, har dere noen politikk for å øke den?

– Det har vi. For det første har vi vedtatt at vi vil gå over til prosentmessig toll, der vi er tjent med det. Det vil bedre muligheten til innenlands matproduksjon.

– For det andre vil vi ta et oppgjør med kjedemakten. Det handler om flere muligheter, blant annet muligheten for kjedene til å ha egen distribusjon. Flere mat- og drikkeprodusenter blir forsøkt skvist ut hvis de ikke gir kjedene kontroll over distribusjonen.

Sandtrøen mener det åpenbart er penger nok i det norske matmarkedet til å hente mer penger til bonden.

– Det har kommet fram, gjennom Finansavisen, denne sommeren (etter Rema Reitan og Johannsen-familien (største eiere i Norgesgruppen, red. ann.) har blitt 62 mrd. rikere dette året. Det er store penger, og vi vil at bonden skal få en større del av det, sier Ap-politikeren.

Senterpartiet

Geir Pollestad er landbrukspolitisk talsperson i Senterpartiet.

– Hva tenker dere om kostnaden ved å innfri kravene fra Bondeopprøret, og vil dere forplikte dere til det?

– Vi har jo ønska en økonomisk jamstilling i løpet av fire til seks år. Så har ikke vi gjort noen beregning av hva det vil koste, men vi er fullt klar over at det vil ha en betydelig kostnad for staten. Så er det viktig at vi gjør det på en måte som er i tråd med de andre målene i jordbrukspolitikken. Vi ønsker for eksempel ikke å doble bondeinntekten ved å halvere antallet bønder. Det er ikke et mål om å gjøre det billigst mulig, sier Pollestad.

Det er mange virkemidler som må brukes for å komme dit, mener Sp-politikeren.

– Det ene er tilskudd, det andre hva vi kan gjøre for å redusere kostnadene i jordbruket, f.eks. ved å se på skatter og avgifter, og så er det pris. Da er tollvernet et virkemiddel vi må bruke. Jeg tror ingen drømmer om et jordbruk der en kun skal ta inntektsøkning på budsjett. En må ta noe på pris, og noe på overføring. Markedsinntektene er så store, det skal ikke så mye til før det blir noen milliarder der, sier Pollestad.

– Hvordan skal dere sørge for at bonden får bedre inntekt gjennom pris?

– Da tenker jeg grep som endrer maktforholdet til fordel for produsenten. Dagligvarekjedene sitter med en så stor del av inntektene, fordi de har makt til å gjøre det. Før de mindre makt, vil andre få en større del.

– Hvilke grep vil dere gjøre?

– Vi har en masse forslag vi la fram i forbindelse med dagligvaremeldinga: Eget dagligvaretilsyn, strengere kontroll med innkjøpsbetingelser og mer åpenhet. Vi burde bli kjent med hvor stor del av prisen på brødet som går til bonden, bakeren og kjøpmannen, sier Pollestad.

Sosialistisk Venstreparti

Torgeir Knag Fylkesnes er nestleder og landbrukspolitisk talsperson i SV, og kommenterer tallene slik:

– Det koster penger å løfte bondens inntekt, på samme måte som det koster penger å bli selvforsynt med jordbruksvarer, og å ta jorda tilbake i bruk. At det er mulig å få til alt dette gratis, det tror jeg ingen mener. Når bonden skal opp på nivå med andre grupper i samfunnet, ønsker SV å endre strukturen, sier han.

SV vil blant annet gjøre det gunstigere med de første dyrene og de første dekarene.

– Vi vil ha tak og vi vil jevnt over senke dem så vi får en produksjon som er tilpasset våre arealressurser. Når vi trapper opp, er det fundamentalt at vi ikke gjør det på en måte som leder til overproduksjon. Det er også avgjørende at det må gjelde uavhengig av bruksstørrelse og hvilken landsdel du produserer i, sier Knag Fylkesnes.

Også i SV lover de å ta grep mot dagligvarekjedene.

– Så er det en ting som gjør at dette blir billigere. Det er grebene vi gjør på dagligvaresida. Det er dokumentert at vi er 15 prosent overpriset. Det betyr at bonden får for dårlig betalt, og kundene betaler for mye. Vi må ta grep mot matvarekjedene. Det er egentlig en skandale at vi lar dem utvikle sterkere og sterkere triopol. For de største kjedene skal det være ulovlig å ha egne merkevarer, sier SV-politikeren.

Rødt

Bondebladet har også kontaktet Rødt. Tobias Drevland Lund er førstekandidat for partiet i Telemark valgkrets, og svarer slik på kostnaden ved opprørernes krav.

– Det koster å ha et levende og rikt landbruk i Norge. Fra Rødt kom inn på Stortinget, har vi vært pådriverer for at vi skal få opp selvforsyningsgraden i Norge og produsere mer mat på norske ressurser. Da er vi avhengig av å få opp inntektene i jordbruket. Etter koronaen ser vi hvor avhengig vi er av det, og jeg tror det vil koste mer å ikke innfri dem.

– Vi trenger en tidfesting. For førti-femti år siden hadde vi en opptrappingsplan, og jeg tror vi må være klare for den type virkemidler igjen. Vi trenger et mangfoldig jordbruk, med både store og små gårder som kan produsere.

– Hvor bør økningen komme, gjennom pris eller gjennom offentlige midler?

– Det er en kombinasjon. De store dagligvarebaronene har vært ute i flere aviser og vist at de har blitt 62 mrd. rikere i fjor. Rema-Reitan var glad for det, men det er ganske mange andre som jobber for det. Jeg har selv jobbet i dagligvaren, og tjent tusen kroner dagen mens noen andre tjente mye mer, sier Drevland Lund.

Også i Rødt er de klare for å ta grep mot makten og profitten til dagligvarekjedene.

– Ser man på overskuddet til Norgesgruppen i fjor, så er det nok til å dekke hele jordbrukskravet til jordbruksoppkjøret i år. Det er klart det er noen som sitter med feite lønninger på toppen, sier Rødt-politikeren.

MDG

Harald Moskvil er landbrukspolitisk talsperson for MDG. Han svarer dette om kostnaden ved å innfri opprørernes krav:

– Det er et interessant tall i forhold til det vi har jobbet med i MDG. Vi har laget et alternativt jordbruksoppkjøret, med utgangspunkt i jordbruksoppkjøret. Vi havnet i en situasjon der vårt alternative oppgjør var større enn kravet til jordbruket. Summen av økt budsjettstøtte og målpris ble i vårt alternative budsjett med 2,6 mrd. Ganger du det med fire og et halvt år, så er du der, sier Moskvil.

Også MDG ønsker å svekke dagligvarekjedenes posisjon.

– Denne utviklingen kan ikke bare fortsette og forsterkes. Vi ser at dette triopolet (Norgesgruppen, Coop og Rema, red. ann.) er veldig negativ for lokal mat utviklinga. De har kjøpt opp grossistene, pakkeriene og distribusjonsnett, sier MDG-politikeren.

– Bør Stortinget gjøre noe med dette?

– Det er ting Stortinget må kunne regulere, og Konkurransetilsynet trenger vel strengt tatt strengere retningslinjer. Veldig mange av de andre stedene vi kjøper mat, som Deli de Luca og Narvesen, eies av de samme, sier han.

MDG mener også Norge må velge prosenttoll i stedet for kronetoll, der det gir bedre beskyttelse.

– Tollvernet må utnyttes bedre enn i dag. For eksempel er kronetollen på grønnsaker veldig utdatert, den har stått stille i 30 år eller noe slikt, sier Moskvil og legger til:

– Regjeringspartiene, særlig Høyre, vinger med hensyn til tollvernet. De pleier ofte å svare at de er for tollvernet og at vi har det, men i forhandlinger med EU eller andre land kan det ikke være slik at vi bare har et tollvernet. Vi må kjempe for det, og det kan jeg ikke se at regjeringa gjør. ■

Nils Kristen Sandtrøen, Ap

Geir Pollestad, Sp

Torgeir Knag Fylkesnes, SV

Harald Moskvil, MDG

Tobias Drevland Lund, Rødt

«Dagligvarekjedene sitter med en så stor del av inntektene, fordi de har makt til å gjøre det» Geir Pollestad, Sp